לְהִתְפַּלֵּל, מִתְפַּלֵּל, וְאִם לָאו מוֹרִידִין אַחֵר. וּמִי הוּא הָרָאוּי לְהִתְפַּלֵּל בְּתַעֲנִיּוֹת אֵלּוּ, אִישׁ שֶׁהוּא (ט) רָגִיל בִּתְפִלָּה, [ח]וְרָגִיל לִקְרוֹת בְּתוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים, (י) וּמְטֻפָּל (יא) וְאֵין לוֹ, וְיֵשׁ לוֹ יְגִיעָה בַּשָּׂדֶה, [ט]וְלֹא יִהְיֶה בְּבָנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ וְכָל קְרוֹבָיו וְהַנִּלְוִים אֵלָיו בַּעַל עֲבֵרָה, אֶלָּא יִהְיֶה בֵּיתוֹ רֵיקָן מִן הָעֲבֵרוֹת, [י]וְלֹא יָצָא עָלָיו שֵׁם רַע בְּיַלְדוּתוֹ, שְׁפַל בֶּרֶךְ, (יב) וּמְרֻצֶּה לָעָם, וְיֵשׁ לוֹ נְעִימָה, וְקוֹלוֹ עָרֵב. וְאִם הָיָה זָקֵן עִם כָּל הַמִּדּוֹת הָאֵלּוּ, הֲרֵי זֶה מְפֹאָר, וְאִם אֵינוֹ זָקֵן, הוֹאִיל וְיֵשׁ בּוֹ כָּל הַמִּדּוֹת הָאֵלּוּ יִתְפַּלֵּל: ב [כ]סֵדֶר הַתְּפִלָּה וְשֵׁשׁ בְּרָכוֹת שֶׁהוּא מוֹסִיף וּתְקִיעוֹת שֶׁהוּא תּוֹקֵעַ, מְבֹאָר יָפֶה בְּטוּר בְּסִימָן זֶה: ג [ל]שֶׁבַע תַּעֲנִיּוֹת הָאֵלּוּ, אַחַר (ג) (יג) שֶׁמִּתְפַּלְלִים יוֹצְאִים כָּל הָעָם לְבֵית הַקְּבָרוֹת וּבוֹכִים וּמִתְחַנְּנִים שָׁם, [מ]כְּלוֹמַר, הֲרֵי אַתֶּם מֵתִים כְּאֵלּוּ אִם לֹא תָּשׁוּבוּ מִדַּרְכְּכֶם (וּלְפִי זֶה אִם אֵין קִבְרֵי יִשְׂרָאֵל הוֹלְכִים עַל (יד) קִבְרֵי (ד) כּוּתִים) (גמרא (טז.)):

ח בְּרֵיְיתָא שָׁם (טז.). ט שָׁם (ע״ב) וּכְדִמְפָרֵשׁ רַב חִסְדָּא וּכְפֵרוּשׁ הָרַמְבַּ״ם (פ״ד ה״ד). י שָׁם וּכְדִמְפָרֵשׁ אַבַּיֵי. כ שָׁם בְּמִשְׁנָה ט״ו וּגְמָרָא ט״ז (ע״ב). ל יְרוּשַׁלְמִי שָׁם (פ״ב ה״א). מ שָׁם בַּבַּבְלִי ט״ז (ע״א).

תקפ יָמִים שֶׁמִּתְעַנִּים בָּהֶם. וּבוֹ ג׳ סְעִיפִים:

א [א]אֵלּוּ הַיָּמִים שֶׁאֵרְעוּ בָּהֶם צָרוֹת לַאֲבוֹתֵינוּ (א) (א) וְרָאוּי לְהִתְעַנּוֹת (ב) בָּהֶם, וְאַף עַל פִּי שֶׁמִּקְצָתָם בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ [ב]יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁיִּתְעַנּוּ בּוֹ (ג) (וְטוֹב שֶׁלֹּא לְהַשְׁלִים בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ): ב בְּאֶחָד בְּנִיסָן מֵתוּ בְּנֵי אַהֲרֹן. בַּעֲשָׂרָה בּוֹ מֵתָה מִרְיָם וְנִסְתַּלֵּק הַבְּאֵר. (ד) בְּעֶשְׂרִים וְשִׁשָּׁה בּוֹ מֵת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן. בַּעֲשָׂרָה בְּאִיָּר מֵת עֵלִי הַכֹּהֵן וּשְׁנֵי בָּנָיו וְנִשְׁבָּה אֲרוֹן ה׳. (ג) (ה) בְּעֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה בּוֹ מֵת שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא. בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה בְּסִיוָן בָּטְלוּ הַבִּכּוּרִים מִלַּעֲלוֹת לִירוּשָׁלַיִם בִּימֵי יָרָבְעָם בֶּן נְבָט. בְּעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה בּוֹ נֶהֱרַג רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְרַבִּי חֲנִינָא סְגַן הַכֹּהֲנִים. בְּעֶשְׂרִים וְשִׁבְעָה בּוֹ נִשְׂרַף רַבִּי חֲנִינָא בֶּן תְּרַדְיוֹן וְסֵפֶר תּוֹרָה עִמּוֹ. בְּאֶחָד בְּאָב מֵת אַהֲרֹן הַכֹּהֵן. (ו) בִּשְׁמוֹנָה עָשָׂר בּוֹ כָּבָה נֵר מַעֲרָבִי בִּימֵי אָחָז. (ז) [ג]בְּשִׁבְעָה עָשָׂר בֶּאֱלוּל מֵתוּ *)מוֹצִיאֵי (ח) דִּבַּת (ג) הָאָרֶץ. בַּחֲמִישִׁי בְּתִשְׁרֵי מֵתוּ עֶשְׂרִים אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל וְנֶחְבַּשׁ רַבִּי עֲקִיבָא. (ט) בְּשִׁבְעָה בּוֹ נִגְזְרָה גְּזֵרָה עַל אֲבוֹתֵינוּ שֶׁיָּמוּתוּ בַּחֶרֶב וּבָרָעָב וּבַדֶּבֶר מִפְּנֵי מַעֲשֵׂה (י) הָעֵגֶל. (ד) (יא) בְּשִׁבְעָה בְּמַרְחֶשְׁוָן עִוְּרוּ עֵינֵי צִדְקִיָּהוּ וְשָׁחֲטוּ בָּנָיו לְעֵינָיו. (ה) (יב) בְּעֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה בְּכִסְלֵו שָׂרַף יְהוֹיָקִים הַמְּגִלָּה שֶׁכָּתַב בָּרוּךְ מִפִּי יִרְמְיָהוּ. בִּשְׁמוֹנָה בְּטֵבֵת נִכְתְּבָה הַתּוֹרָה יְוָנִית בִּימֵי תַּלְמַי הַמֶּלֶךְ וְהָיָה חֹשֶׁךְ בָּעוֹלָם שְׁלֹשָׁה יָמִים. [ד]וּבְתִשְׁעָה בּוֹ (ו) (יג) לֹא נוֹדַע אֵיזוֹ הִיא הַצָּרָה שֶׁאֵרַע בּוֹ. (ז) (יד) בַּחֲמִשָּׁה בִּשְׁבָט מֵתוּ הַזְּקֵנִים שֶׁהָיוּ בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ. בְּעֶשְׂרִים

א טוּר בְּשֵׁם בַּעַל הֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת (סי׳ יח). ב שָׁם. ג כְּפִי גִּרְסַת הַבֵּית יוֹסֵף הוּא שִׁבְעָה בֶּאֱלוּל. *) (פֵּרוּשׁ עָנְשָׁן הָיָה מִיָּד שֶׁנִּשְׁתַּרְבֵּב לְשׁוֹנָם כְּדִבְרֵי הַמִּדְרָשׁ (ילקו״ש שלח תשמה) וְהָיוּ מִתְמַצִּים בָּחֳלָאִים רָעִים עַד י״ז אֱלוּל, אַף עַל גַּב דְּבַאֲבֹד רְשָׁעִים רִנָּה (משלי יא י), שֶׁמָּא מִפְּנֵי שֶׁלֹּא זָכוּ שֶׁתִּתְקַבֵּל תְּשׁוּבָתָם מִצְטַעֲרִינָן, וּמִסְתָּמָא שָׁבוּ וְלֹא נִתְקַבְּלוּ. בֵּית יוֹסֵף). ד בְּכָל בּוֹ (סי׳ סג) אִיתָא שֶׁמַּת בּוֹ עֶזְרָא הַסּוֹפֵר.

בְּאֵר הֵיטֵב

עַיֵּן שָׁם: ג (ג) שֶׁמִּתְפַּלְלִים. עַיֵּן בִּלְבוּשׁ (ס״ג) הַמִּזְמוֹרִים שֶׁרָאוּי לְאָמְרָם בִּשְׁעַת עֲצִירַת הַגְּשָׁמִים: (ד) כּוּתִים. לְפִי נֻסָּח שֶׁלָּנוּ שֶׁאוֹמְרִים בַּקָּשׁוֹת בְּעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים, צָרִיךְ דַּוְקָא קִבְרֵי יִשְׂרָאֵל. וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בְּסוֹף סִימָן תקנ״ט (ס״ק יז):

א (א) וְרָאוּי. עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (הקדמה) שֶׁהֶעֱלָה דְּמִי שֶׁאֵינוֹ רָגִיל לְהִתְעַנּוֹת תַּעֲנִיּוֹת אֵלּוּ וְאֵרַע לוֹ אֵיזֶה צָרָה בַּר מִינָן וְרוֹצֶה לְהִתְעַנּוֹת בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן עַל צָרָתוֹ, אָסוּר, כֵּיוָן שֶׁהוּא נוֹהֵג בּוֹ אִסּוּר תַּעֲנִית, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן סִימָן תקס״ח סָעִיף קָטָן ט״ו וּבְסִימָן תקע״ג: ב (ג) בְּעֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה. בִּמְגִלַּת תַּעֲנִית בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה: (ג) הָאָרֶץ. בִּמְגִלַּת תַּעֲנִית וּבְכֹל בּוֹ (סי׳ סג) וּבַעַל הֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת (סי׳ יח) גָּרְסִינַן שִׁבְעָה בֶּאֱלוּל מֵתוּ מוֹצִיאֵי וְכוּ׳, וְכֵן הוּא בְּבֵית יוֹסֵף: (ד) בְּשִׁבְעָה. בִּמְגִלַּת תַּעֲנִית וְכֹל בּוֹ (שם) וּבַעַל הֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת (שם) גָּרְסִינַן בְּשִׁשָּׁה בְּחֶשְׁוָן עִוְּרוּ וְכוּ׳: (ה) בְּעֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה. בִּמְגִלַּת תַּעֲנִית כָּתַב בְּשִׁבְעָה בְּכִסְלֵו, וּבַעַל הֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת כָּתַב בִּשְׁמוֹנָה וְכֹל בּוֹ כָּתַב בַּחֲמִישִׁי. וְכָתַב שְׁלָ״ה (תענית פרק נר מצוה אות כה) דְּאַף הַמַּחְמִיר לְהִתְעַנּוֹת בְּכֻלָּן לֹא יִתְעַנֶּה בַּחֲנֻכָּה: (ו) לֹא נוֹדַע. וּבִסְלִיחוֹת שֶׁלָּנוּ אִיתָא שֶׁמַּת עֶזְרָא הַסּוֹפֵר: (ז) בַּחֲמִשָּׁה. בִּמְגִלַּת תַּעֲנִית גָּרְסִינַן בִּשְׁמוֹנָה בִּשְׁבָט:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

(ט) רָגִיל. כְּדֵי שֶׁלֹּא יִטְעֶה: (י) וּמְטֻפָּל. בְּבָנִים קְטַנִּים: (יא) וְאֵין לוֹ. שֶׁמִּתּוֹךְ כָּךְ יִתְפַּלֵּל בְּלֵב שָׁלֵם: (יב) וּמְרֻצֶּה לָעָם. שֶׁיַּסְכִּימוּ לִתְפִלָּתוֹ. וְהִצְרִיכוּ נְעִימָה שֶׁיִּמְשֹׁךְ הַלֵּב: ג (יג) שֶׁמִּתְפַּלְלִים וְכוּ׳. אֲבָל לֹא שֶׁיּוֹצִיאוּ אֶת הַתֵּבָה וְסֵפֶר תּוֹרָה לְבֵית הַקְּבָרוֹת וְיִתְפַּלְלוּ שָׁם, וְכָל שֶׁכֵּן בְּקִבְרֵי עַכּוּ״ם חַס וְשָׁלוֹם [רַ״ן (ה: ד״ה ודאמרינן)]: (יד) קִבְרֵי כּוּתִים. עַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם שֶׁכָּתַב דִּלְפִי טַעַם הַשֵּׁנִי הַנֶּאֱמָר בַּגְּמָרָא שֶׁהוּא כְּדֵי שֶׁיְּבַקְּשׁוּ הַמֵּתִים עָלֵינוּ רַחֲמִים, אֵין לֵילֵךְ לְקִבְרֵי כּוּתִים, עַיֵּן שָׁם בַּגְּמָרָא, וּבִפְרָט לְפִי נֻסָּח שֶׁלָּנוּ שֶׁאוֹמְרִים [בַּקָּשׁוֹת] בְּעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים עַל בֵּית הַקְּבָרוֹת בְּוַדַּאי צָרִיךְ דַּוְקָא קִבְרֵי יִשְׂרָאֵל [מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יא)]. וּלְבַד כָּל זֶה, בַּמְּקוֹמוֹת שֶׁמַּעֲמִידִין גִּלּוּלִים עַל קִבְרֵיהֶן, בְּוַדַּאי אֵין נָכוֹן לְהִתְפַּלֵּל שָׁם:

א (א) וְרָאוּי לְהִתְעַנּוֹת. עַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף שֶׁיֵּשׁ מֵהָרִאשׁוֹנִים שֶׁמְּפַקְפְּקִין עַל זֶה, וּלְדַעְתָּם יֵשׁ לִזָּהֵר שֶׁלֹּא לְהִתְעַנּוֹת כְּשֶׁאֵרַע אֵיזֶה מֵהֶם בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. וְיֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ שֶׁדָּבָר זֶה נִתְקַן בִּימֵי חַכְמֵי הַתַּלְמוּד, וְלָכֵן בַּעַל נֶפֶשׁ יַחְמִיר לְעַצְמוֹ אִם אֶפְשָׁר לוֹ. וּמִכָּל מָקוֹם מִי שֶׁאֵינוֹ רָגִיל לְהִתְעַנּוֹת תַּעֲנִיּוֹת אֵלּוּ וְאֵרַע לוֹ אֵיזֶה צָרָה חַס וְשָׁלוֹם וְרוֹצֶה לְהִתְעַנּוֹת בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן עַל צָרָתוֹ, אָסוּר, כֵּיוָן שֶׁהוּא נוֹהֵג בּוֹ תָּמִיד אִסּוּר תַּעֲנִית [מָגֵן אַבְרָהָם (הקדמה)]: (ב) בָּהֶם. וּבְסֵפֶר חֲסִידִים סִימָן ר״ל כָּתַב, כְּשֶׁהַלְּבָנָה לוֹקָה יֵשׁ לְהִתְעַנּוֹת [מָגֵן אַבְרָהָם (שם)]: (ג) וְטוֹב שֶׁלֹּא לְהַשְׁלִים בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. מִשּׁוּם דִּכְתִיב בְּסֵפֶר תַּנְיָא (סי׳ סב) דְּאֵין לְהִתְעַנּוֹת בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ: ב (ד) בְּעֶשְׂרִים וְשִׁשָּׁה בּוֹ. יֵשׁ גּוֹרְסִים עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה, וְעִקָּר כְּטוּר [פְּרִי מְגָדִים (מש״ז סק״א) בְּשֵׁם אֵלִיָּה רַבָּה (סק״ג)]: (ה) בְּעֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה בּוֹ. בִּמְגִלַּת תַּעֲנִית כָּתוּב בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה: (ו) בִּשְׁמוֹנָה עָשָׂר בּוֹ כָּבָה וְכוּ׳. יֵשׁ גּוֹרְסִין בְּשִׁבְעָה עָשָׂר, וְרָאוּי לְהַחְמִיר בִּשְׁנֵיהֶם [אֵלִיָּה זוּטָא (סק״ג)]: (ז) בְּשִׁבְעָה עָשָׂר בֶּאֱלוּל וְכוּ׳. כְּפִי גִּרְסַת הַבֵּית יוֹסֵף (ד״ה ומ״ש בשבעה) בְּשֵׁם הַקַּדְמוֹנִים הוּא שִׁבְעָה בֶּאֱלוּל. וְאַף דְּבַתּוֹרָה מַשְׁמַע כְּפִי מַה שֶּׁאָמְרוּ חַז״ל שֶׁנִּשְׁתַּרְבֵּב לְשׁוֹנָם עַד טַבּוּרָם קֹדֶם לְזֶה הַזְּמַן, יֵשׁ לוֹמַר דְּלֹא מֵתוּ תֵּכֶף וְנִמְשַׁךְ מַחֲלָתָם עַד זֶה הַזְּמַן [בֵּית יוֹסֵף (שם)]: (ח) דִּבַּת הָאָרֶץ. וְקָשֶׁה הָא כְּתִיב (משלי יא י) ׳בַּאֲבֹד רְשָׁעִים רִנָּה׳, וְאֶפְשָׁר דְּמִסְתָּמָא שָׁבוּ וְלֹא זָכוּ שֶׁיְּקֻבַּל תְּשׁוּבָתָם, וְלָכֵן מִתְעַנִּים [בֵּית יוֹסֵף]: (ט) בַּשְּׁבִיעִי בּוֹ נִגְזְרָה וְכוּ׳. וְיֵשׁ גּוֹרְסִין בְּשִׁשָּׁה [עַיֵּן בְּכֹל בּוֹ (סי׳ סג) וּבִשְׁיָרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה״ט סק״ב)]: (י) הָעֵגֶל. קָשֶׁה דְּהָא אַרְבָּעִים יָמִים הָאַחֲרוֹנִים הָיוּ יְמֵי רָצוֹן, וְאֶפְשָׁר דְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִתְרַצָּה לָהֶם שֶׁלֹּא יָמוּתוּ מִיָּד רַק שֶׁיְּהֵא הֶעָוֹן שָׁמוּר לְדוֹרוֹת [מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ג)]: (יא) בְּשִׁבְעָה בְּמַרְחֶשְׁוָן עִוְּרוּ וְכוּ׳. בִּמְגִלַּת תַּעֲנִית וּבַהֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת (סי׳ יח) גָּרְסוּ בְּשִׁשָּׁה בְּמַרְחֶשְׁוָן וְכוּ׳: (יב) בְּעֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה בְּכִסְלֵו וְכוּ׳. יֵשׁ חִלּוּפֵי גִּרְסָאוֹת בָּזֶה, וְעַל כֵּן אֵין כְּדַאי לְהִתְעַנּוֹת בַּחֲנֻכָּה. עַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״ה): (יג) לֹא נוֹדַע. וּבַסְּלִיחוֹת שֶׁלָּנוּ אִיתָא שֶׁמַּת עֶזְרָא הַסּוֹפֵר: (יד) בַּחֲמִשָּׁה בִּשְׁבָט וְכוּ׳. בִּמְגִלַּת תַּעֲנִית גָּרְסִינַן בִּשְׁמוֹנָה בִּשְׁבָט:

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

וּשְׁלֹשָׁה בּוֹ נִתְקַבְּצוּ כָּל יִשְׂרָאֵל עַל שֵׁבֶט בִּנְיָמִין עַל עִנְיַן פִּלֶגֶשׁ בַּגִּבְעָה. (מ) (טו) בְּשִׁבְעָה בַּאֲדָר מֵת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם. בְּתִשְׁעָה בּוֹ נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל: ג ה"יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁיִּהְיוּ מִתְעַנִּין (טז) בְּכָל שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי עַל (ט) [ט] חֻרְבַּן הַבַּיִת וְעַל הַתּוֹרָה שֶׁנִּשְׂרְפָה וְעַל (י) חִלּוּל הַשֵּׁם, וְלָעָתִיד לָבוֹא יַהֲפֹכֶם ה' לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה: ה שם.

הִלְכוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה

תקפא דִּינֵי יְמֵי תַּחֲנוּנִים וְעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וּבוֹ ד' סְעִיפִים:

א א"נוֹהֲגִים לָקוּם (פ) [*] בְּאַשְׁמֹרֶת לוֹמַר סְלִיחוֹת וְתַחֲנוּנִים (ג) מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ (א) אֱלוּל וְאֵילָךְ (ב) עַד יוֹם הַכִּפּוּרִים. הגה: וּמִנְהַג בְּנֵי אַשְׁכְּנַז אֵינוֹ כֵּן, אֶלָּא (ג) מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ וְאֵילָךְ מַתְחִילִין (ג) לְתִקַּע אַחַר הַתְּפִלָּה שַׁחֲרִית, א טור בְּשֵׁם רַב הַאי וְכֵן הוּא מִנְהָג הַסְּפָרַדִּים.

בֵּאֵר הֵיטֵב

(מ) **בְּשִׁבְעָה בַּאֲדָר.** וְאִם בְּעִבּוּר, מִתְעַנִּים בַּאֲדָר רִאשׁוֹן. מַהֲרִי"ל סִימָן ל"א (ס"ג). וְכֵן כָּתַב בְּשִׁירֵי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה"ט סק"ג) מֹשֶׁה מַהֲרִי"ו מוּלִין וּמֹשֶׁה מַהֲרִי"ו בְּרוּנָא (סי' קצג) דְּכֵיוָן שֶׁהַשָּׁנָה מְעֻבֶּרֶת שֶׁיִּתְעַנֶּה בָּרִאשׁוֹן. וְעַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ח) וְהַלְכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק ב' סִימָן קע"ג: **ג** (ט) **חָרְבָּן.** אֵיתָא בַּכְּתָבִים שֶׁרָאוּי לְכָל בַּר יִשְׂרָאֵל לְהִכּוֹת עַל שְׁרֵפַת הַתּוֹרָה, שֶׁמִּכֹּחַ זֶה נִמְסְרָה הַתּוֹרָה לְקַלְפּוֹת, הַמָּקוֹם יְחַזְּירֶנָּה לָנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ. כָּתַב הַתַּנָּיָא (סי' נח ענין ארבעה צומות), בְּיוֹם הַשִּׁשִּׁי פָּרָשַׁת חֻקַּת נָהֲגוּ הַיְחִידִים לְהִתְעַנּוֹת, שֶׁבָּאוֹתוֹ הַיּוֹם נִשְׂרְפוּ עֶשְׂרִים קְרוֹנוֹת מְלֵאִים סְפָרִים בְּצָרְפַת, וְלֹא קָבְעוּ אוֹתוֹ בִּימֵי הַחֹדֶשׁ מִפְּנֵי שֶׁמְּתוֹךְ שֶׁאֵלַת חֲלוֹם נוֹדַע לָהֶם שֶׁיּוֹם הַפָּרָשָׁה גּוֹרֶם גְּזֵרַת הַתּוֹרָה, וְאֵת חֻקַּת הַתּוֹרָה' מְתֻרְגְּמִינַן 'דָּא גְּזֵרַת אוֹרַיְיתָא'. גַּם בִּשְׁנַת ת"ח נִחְרְבוּ שְׁנֵי קְהִלּוֹת גְּדוֹלוֹת בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. גַּם נוֹהֲגִין לְהִתְעַנּוֹת כ' בְּסִיוָן בְּכָל מַלְכוּת פּוֹלִין. פַּעַם אַחַת אֵרַע שֶׁבְּחֹדֶשׁ אֶחָד לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לִרְאוֹת הַלְּבָנָה בְּחִדּוּשׁוֹ וּלְקִדּוּשׁוֹ מֻחְמֶצֶת שֶׁהָיָה יוֹם מֻעָנָּן וַעֲרָפֶל, וְגָזַר רַב אֶחָד תַּעֲנִית, וְכָתַב בְּתְשׁוּבַת שְׁבוּת יַעֲקֹב חֵלֶק ב' סִימָן י' שֶׁאֵין לוֹ עַל מָה לִסְמֹךְ לְטָרֵחַ אֶת הַצִּבּוּר בְּתַעֲנִית, עַיֵּן שָׁם: (י) **חִלּוּל הַשֵּׁם.** וּמִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְעַנּוֹת, עַל כָּל פָּנִים יִתְפַּלֵּל עַל דְּבָרִים הַלָּלוּ. וְיֵשׁ מִתְעַנִּים מִכְּשֶׁר וְיֵין בְּלֵילָה שֶׁלְּפָנֵיהֶם. וּבַקַּיִץ שֶׁאוֹכְלִים קֹדֶם הַלַּיְלָה אֵין צָרִיךְ לְהַחְמִיר, אִם לֹא שֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם לְחַשְּׁבוֹ כְּלֵילָה אַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית, מָגֵן אַבְרָהָם עַיֵּן שָׁם (ס"ט), וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל בְּסִימָן קל"ד סָעִיף קָטָן ג':

א (פ) **בְּאַשְׁמֹרֶת.** דְּסוֹף הַלַּיְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁט בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהוּא עֵת רָצוֹן. הַגָּהוֹת מָנְהָגִים (שירנא אלול) וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי סִימָן א' (סק"י): (ג) **מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ.** אֲבָל בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֵין אוֹמְרִים סְלִיחוֹת וְתַחֲנוּנִים. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב): (ג) **לְתִקַּע.** יֵשׁ מַתְחִילִין מִיּוֹם רִאשׁוֹן דְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְיֵשׁ מַתְחִילִין בְּיוֹם שֵׁנִי דְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְאֵין לְשַׁנּוֹת שׁוּם מִנְהָג. עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (שם):

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ג [ט] **חָרְבָּן.** עַיֵּן בְּאֹר הֵיטֵב. וּמַה שֶּׁכָּתַב שֶׁנּוֹהֲגִים לְהִתְעַנּוֹת כ' סִיוָן, עַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם לְעֵיל סִימָן תקס"ח (סק"י) שֶׁכָּתַב שֶׁפַּעַם אַחַת חָל כ' סִיוָן בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְהָיָה בְּרִית וְצוֹדָה הָרַב שֶׁיֵּלְכוּ עַל הַסְּעֻדָה שֶׁלֹּא יִמְצָא מִי שֶׁיֵּלֵךְ בַּלַּיְלָה, מַשְׁמַע דִּבְלָאו הָכִי מְחֻיָּבִים לְהַשְׁלִים אַף בְּעֶרֶב שַׁבָּת. וּמִקְרוֹב הִתְחִילוּ קְצָת לְהָקֵל בְּעֶרֶב שַׁבָּת שֶׁלֹּא לְהַשְׁלִים, וְלָכֵן נִרְאֶה שֶׁאִם אֵירַע שֶׁמְּשַׁמְּשִׁימִין כְּשֶׁחָל בְּעֶרֶב שַׁבָּת אֵין לִקְרוֹת וְיָחֵל בְּמִנְחָה, אַף עַל גַּב דְּלֵעֵיל סִימָן תק"נ (ס"ג) כָּתַב כְּשֶׁחָל עֲשָׂרָה בְּטֵבֵת בְּעֶרֶב שַׁבָּת קוֹרִין וְיָחֵל אַף בְּמִנְחָה, הַיְנוּ בַּעֲשָׂרָה בְּטֵבֵת שֶׁהוּא תַּעֲנִית קְבוּעַ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּזֶה כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ מִקְלִין הַיּוֹם שֶׁלֹּא לְהַשְׁלִים אֵין לִקְרוֹת וְיָחֵל. וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה דְּשַׁפִּיר יָכוֹל לוֹמַר עַנְנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל סִימָן תק"נ בֵּיד אַפְרַיִם שָׁם (ד"ה במג"א סק"י) לְעַנְיֵן עֲשָׂרָה בְּטֵבֵת, דִּלְעַנְיֵן עַנְנוּ אֵין נִרְאֶה לְחַלֵּק כָּל כָּךְ, כֵּיוָן שֶׁכְּאֶמֶת יֵשׁ כָּאן עֲשָׂרָה שֶׁמִּתְעַנִּים וּמַשְׁלִימִין. וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה סִימָן תקס"ו (סק"ג) שֶׁכָּתַב בְּשֵׁם מַעֲדַנֵּי יוֹם טוֹב (סק"א) שֶׁבִּשְׁנַת תי"ב הָיָה כ' סִיוָן בְּיוֹם שֵׁנִי שֶׁהוּא תַּעֲנִית שְׁגּוּרוֹ אַרְבַּע אֲרָצוֹת וּקְבָעוּהוּ לְדוֹרוֹת, וְהוֹרוּ לְמַעֲשֶׂה לִקְרוֹת וְיָחֵל אַף בְּשַׁחֲרִית, וְדַוְקָא בָּזֶה הַיּוֹם שֶׁיִּחוּשׁ עוֹד כֵּן כו'. וְכֵן בְּאֵלִיָּה רַבָּה כָּתַב לִקְרוֹת וְיָחֵל אַף שֶׁחָל בְּיוֹם שֵׁנִי וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַט"ז (שם סק"ג), עַיֵּן שָׁם. וְשָׁמַעְתִּי בִּימֵי חֻרְפֵּי שֶׁנִּכְתַּב בְּפִנְקָס הָאַרְצוֹת שֶׁהַגְּזֵרָה הִיא לָכֶן שְׁמוֹנָה עֲשָׂרָה בְּזָכְר וּלְבַת חָמֵשׁ עֶשְׂרֵה בִּנְקֵבָה, וְאַחַר כָּךְ רְאִיתִי בְּמָגֵן אַבְרָהָם סִימָן תקע"ו (סק"י) הֻבְיְאוּ בְּאֹר הֵיטֵב לְעֵיל (סק"ח) שֶׁכֵּן נוֹהֲגִים שֶׁאֵין גּוֹזְרִים עַל פְּחוֹתִים מִשְּׁמוֹנָה עֲשָׂרֵה כו', וְהֻבְיְאוּ בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק"ז) גַּם כֵּן. וּמַה שֶּׁקִּבְּעוּהוּ בְּעֶשְׂרִים סִיוָן אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה עֵת צָרָה תְּכוּפָה שְׁנֵי יָמִים וְגַם אַחַר כָּךְ, לְפִי שֶׁבִּשְׁנִים קְדוֹמוֹנִים שְׁנַת תתקל"א הָיָה גַּם כֵּן עֵת צָרָה לְיַעֲקֹב בְּיוֹם זֶה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסִלִּיחוֹת, וְגַם בְּסוֹף שַׁבָּט יְהוּדִית בְּתוֹךְ הַצָּעַת רַע הַגְּזֵרָה שֶׁהָיְתָה אָז אֲשֶׁר כָּתַב זִקְרוֹן בְּסִפְרוֹ הַגָּאוֹן בַּעַל שׁ"ךְ ז"ל, וְשָׁם כָּתוּב שֶׁבְּחָרוּ בְּיוֹם זֶה שֶׁאֵינוֹ חָל בְּשַׁבָּת, עַיֵּן שָׁם:

א [בשו"ע] **בְּאַשְׁמֹרֶת.** וְכָתַב בִּרְכֵּי יוֹסֵף (ס"ק א-ב) בְּשֵׁם מַהֲרַ"ם זַצוּק"ל בְּתִשׁוּבָה (סי' ל) שֶׁיֵּשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁאוֹמְרִים סְלִיחוֹת בְּעַרְבִית וְיִשְׁתַּקֵּעַ הַדָּבָר, שֶׁאֵין רְאוּי לְהַזְקִיר שֵׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת כִּי אִם בְּעֵת רָצוֹן, וְהֵיאַךְ שָׁם בְּעֵת שֶׁאוֹמְרִים יֵשֵׁב וְיִדּוֹם אוֹ יֹאמַר מְזֻמּוֹרִים, אַךְ הַהִדּוּי יָכוֹל לוֹמַר. אַךְ בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת אָסוּר עַד אַחַר חֲצוֹת מִשּׁוּם קְדֻשַּׁת שַׁבָּת. וְעוֹד שָׁם (סק"ג) בְּשֵׁמוֹ דְּמִי שֶׁקָּם בְּעֵת שֶׁהַצִּבּוּר אוֹמְרִים סְלִיחוֹת וְיִהְיֶה צָרִיךְ לְבַטֵּל תִּקּוּן חֲצוֹת, טוֹב שֶׁיֹּאמַר שָׁם שֶׁהַגְּאוֹנִים וְהַמְקֻבָּלִים הִסְכִּימוּ לְהַקְדִּים הַתִּקּוּן לִפְנֵי הַסְּלִיחוֹת, וְעַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ד) בְּשֵׁם מַהֲרַ"ש שֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר הַסְּלִיחוֹת בְּנַחַת וּבְמִתּוּן וּבְכַוָּנָה, וְאָסוּר לְהַזְקִיר שֵׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁלֹּא בְּכַוָּנָה. וְעוֹד שָׁם (סק"ו) שֶׁכָּתַב בְּטוּר בָּרֶקֶת שֶׁיּוֹתֵר טוֹב בְּיָמִים אֵלּוּ לְהַרְבּוֹת סְלִיחוֹת וְתַחֲנוּנִים עִם הַצִּבּוּר מִלְּמֹד. וְכָתַב בִּרְכֵּי יוֹסֵף (שם) שֶׁכֵּן רָאָה לִקְצָת רַבָּנִים שֶׁתָּמִיד הָיוּ עֲסוּקִים בְּגוּפֵי הֲלָכָה וּבְחִדּוּשׁ אֱלוּל הָיוּ מַנִּיחִים קְצָת מִפִּדְרָם לִלְמֹד גְּרָסָא רַק תַּחֲנוּנִים, עַיֵּן שָׁם. וְעוֹד שָׁם (סק"י) שֵׁשׁ מְקוֹמוֹת נוֹהֲגִים מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֱלוּל שֶׁמַּכְרִיז הַשַּׁמָּשׁ שׁוּבוּ בָּנִים שׁוֹבָבִים וּמִנְהָג יָפֶה הוּא, עַיֵּן שָׁם. וְכָתַב מְחַזִּיק בְּרָכָה (בספרו ברכי יוסף ס"ק כא) בְּשֵׁם שִׁפְתֵי כֹהֵן עַל הַתּוֹרָה פָּרָשַׁת מַטּוֹת, יֵשׁ נוֹהֲגִים לַעֲשׂוֹת הַתָּרַת נְדָרִים בָּאֱלוּל וְהָרָמָז 'לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ כְּכָל' (במדבר ל ג) סוֹפֵי תֵּבוֹת אֱלוּל, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן לְקַמָּן סוֹף סָעִיף קָטָן ד':

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

(טו) **בְּשִׁבְעָה בַּאֲדָר וְכוּ'.** וּבְשָׁנָה מְעֻבֶּרֶת יֵשׁ דֵּעוֹת בֵּין הָאֲחָרוֹנִים, וְעַיֵּן בְּפִתְחֵי עוֹלָם (סק"ז), וְסוֹגְיָן דְּעָלְמָא לְהִתְעַנּוֹת בָּרִאשׁוֹן: **ג** (טז) **בְּכָל שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי.** וּמִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְעַנּוֹת, עַל כָּל פָּנִים יִתְפַּלֵּל בָּהֶם עַל דְּבָרִים הַלָּלוּ. וְיֵשׁ מִתְעַנִּים מִבְּשָׂר וְיַיִן בָּהֶם וְגַם בַּלַּיְלָה שֶׁלְּפָנֵיהֶם, וּבַקַּיִץ שֶׁאוֹכְלִים קֹדֶם הַלַּיְלָה אֵין צָרִיךְ לְהַחְמִיר, אִם לֹא שֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם לְחַשְּׁבוֹ כְּלֵילָה אַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית, מָגֵן אַבְרָהָם עַיֵּן שָׁם (ס"ט), וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל בְּסִימָן קל"ד סָעִיף קָטָן ג':

א (פ) **בְּאַשְׁמֹרֶת.** דְּסוֹף הַלַּיְלָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁט בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהוּא עֵת רָצוֹן. הַגָּהוֹת מָנְהָגִים (שירנא אלול) וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי סִימָן א' (סק"י): (ג) **מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ.** אֲבָל בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֵין אוֹמְרִים סְלִיחוֹת וְתַחֲנוּנִים. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב): (ג) **לְתִקַּע.** יֵשׁ מַתְחִילִין מִיּוֹם רִאשׁוֹן דְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְיֵשׁ מַתְחִילִין בְּיוֹם שֵׁנִי דְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְאֵין לְשַׁנּוֹת שׁוּם מִנְהָג. עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (שם):

(טו) **בְּשִׁבְעָה בַּאֲדָר וְכוּ'.** וּבְשָׁנָה מְעֻבֶּרֶת יֵשׁ דֵּעוֹת בֵּין הָאֲחָרוֹנִים, וְעַיֵּן בְּפִתְחֵי עוֹלָם (סק"ז), וְסוֹגְיָן דְּעָלְמָא לְהִתְעַנּוֹת בָּרִאשׁוֹן: **ג** (טז) **בְּכָל שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי.** וּמִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְעַנּוֹת, עַל כָּל פָּנִים יִתְפַּלֵּל בָּהֶם עַל דְּבָרִים הַלָּלוּ. וְיֵשׁ מִתְעַנִּים מִבְּשָׂר וְיַיִן בָּהֶם וְגַם בַּלַּיְלָה שֶׁלְּפָנֵיהֶם, וּבַקַּיִץ שֶׁאוֹכְלִים קֹדֶם הַלַּיְלָה אֵין צָרִיךְ לְהַחְמִיר, אִם לֹא שֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם לְחַשְּׁבוֹ כְּלֵילָה אַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית, מָגֵן אַבְרָהָם עַיֵּן שָׁם (ס"ט), וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל בְּסִימָן קל"ד סָעִיף קָטָן ג':

(טז) בְּכָל שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי עַל חֻרְבַּן הַבַּיִת וְעַל הַתּוֹרָה שֶׁנִּשְׂרְפָה וְעַל (י) חִלּוּל הַשֵּׁם, וְלָעָתִיד לָבוֹא יַהֲפֹכֶם ה' לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה: (שיר השירים ו ג) וְאֵיכָא אַסְמַכְתָּא מִקְרָא, 'אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי' רָאשֵׁי תֵּבוֹת אֱלוּל, וְסוֹפֵי תֵּבוֹת עוֹלֶה אַרְבָּעִים כְּנֶגֶד אַרְבָּעִים יוֹם מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֱלוּל עַד יוֹם הַכִּפּוּרִים. כִּי בְּאֵלּוּ אַרְבָּעִים יוֹם הַתְּשׁוּבָה מְקֻבֶּלֶת לִהְיוֹת לִבּוֹ קָרוֹב אֶל דּוֹדוֹ בִּתְשׁוּבָה, וְאָז דּוֹדוֹ קָרוֹב לוֹ לְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ מֵאַהֲבָה. וְעוֹד סָמָךְ מִקְרָא, 'וּמָל ה' אֱלֹקֶיךָ אֶת לְבָבְךָ וְאֶת לְבַב זַרְעֶךָ' (דברים ל ו) רָאשֵׁי תֵּבוֹת אֱלוּל: (א) **אֱלוֹל וְאֵילָךְ.** אֲבָל בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ גּוּפָא אֵין אוֹמְרִים סְלִיחוֹת וְתַחֲנוּנִים. וְכֵן הַנּוֹהֲגִים לוֹמַר תְּהִלִּים כָּל אֱלוּל עִם תַּחֲנוּנִים יְהִי רָצוֹן, אֵין לְהַתְחִיל בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ [פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"ב)]: **(ב) עַד יוֹם הַכִּפּוּרִים.** וְנוֹהֲגִין בְּמִדְיָנָתֵנוּ מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֱלוּל עַד יוֹם הַכִּפּוּרִים לוֹמַר בְּכָל יוֹם אַחַר גְּמַר הַתְּפִלָּה מִזְמוֹר 'לְדָוִד ה' אוֹרִי' כו' (תהלים כז) בֹּקֶר וְעֶרֶב וְאוֹמְרִים אַחֲרָיו קַדִּישׁ, וְאָנוּ נוֹהֲגִין לוֹמַר עַד שְׁמִינִי עֲצֶרֶת וְעַד בְּכָלָל. וּבְיוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מוּסָף אַחַר גְּמַר תְּפִלַּת שַׁחֲרִית קֹדֶם אֵין כָּמוֹךָ, וּבָעֶרֶב אַחַר תְּפִלַּת הַמִּנְחָה. וּבִמְקוֹמוֹת שֶׁאוֹמְרִים אוֹתוֹ אַחַר גְּמַר הַתְּפִלָּה, בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ יֵשׁ לְהַקְדִּים מִזְמוֹר 'בָּרְכִי נַפְשִׁי'. וְכֵן בִּמְקוֹמוֹת שֶׁאוֹמְרִים אוֹתוֹ אַחַר תְּפִלַּת שַׁחֲרִית, וְנוֹהֲגִין גַּם כֵּן לוֹמַר שִׁיר שֶׁל יוֹם [אַחֲרוֹנִים]: (ג) **מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ וְאֵילָךְ וְכוּ'.** יֵשׁ מַתְחִילִין מִיּוֹם רִאשׁוֹן

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah